UZASADNIENIE

Na podstawie art. 22 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa minister właściwy do spraw finansów publicznych może, w drodze rozporządzenia, w przypadkach uzasadnionych interesem publicznym lub ważnym interesem podatników, zaniechać w całości lub w części poboru podatków, określając rodzaj podatku, okres, w którym następuje zaniechanie, i grupy podatników, których dotyczy zaniechanie.

Projektowana zmiana rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 11 marca 2022 r. w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od niektórych dochodów (przychodów) związanych z kredytem hipotecznym udzielonym na cele mieszkaniowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1672), zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 11 marca 2022 r.", ma na celu przedłużenie zaniechania poboru podatku dochodowego o kolejne dwa lata i objęcie nim dochodów bądź przychodów uzyskanych w okresie od dnia 1 stycznia 2027 r. do dnia 31 grudnia 2028 r. Obowiązujące rozporządzenie w swym aktualnym brzmieniu przewiduje zaniechanie dla ww. dochodów (przychodów) uzyskanych w okresie od dnia 1 stycznia 2025 r. do dnia 31 grudnia 2026 r.

Proponowana zmiana rozporządzenia zawiera propozycję kontynuowania zaniechania poboru:

- podatku dochodowego od osób fizycznych od dochodów (przychodów) osób fizycznych z tytułu:
    - wierzytelności umorzonych osobie fizycznej z tytułu kredytu mieszkaniowego, lub
    - świadczeń otrzymanych przez osobę fizyczną z tytułu kredytu mieszkaniowego udzielonego w walucie obcej lub w złotych, lecz nominowanego lub indeksowanego do waluty obcej, w związku z powstaniem przychodu z tytułu zastosowania ujemnego oprocentowania;
- podatku dochodowego od osób prawnych od dochodu odpowiadającego równowartości umorzonych kwot wierzytelności z tytułu kredytów mieszkaniowych, od tej części kapitału, od której następuje zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób fizycznych;

gdzie za kredyt mieszkaniowy może zostać uznany kredyt jak i pożyczka spełniające określone warunki[1].

Zasadność przedłużenia obowiązującego rozporządzenia, analogicznie jak miało to miejsce w przypadku poprzednich jego nowelizacji (przedłużenia obowiązywania), w przedmiocie zaniechania poboru podatku od umorzonych wierzytelności z tytułu kredytów walutowych, potwierdził Związek Banków Polskich (ZBP), który wskazał, iż aktualna pozostaje szczególna potrzeba przedłużenia ww. rozwiązań, które stanowią istotną zachętę do zawierania przez kredytodawców i kredytobiorców ugód w celu restrukturyzacji tzw. kredytów frankowych.

[1] Warunki zostały określone w § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r.

Działania polskiego sektora bankowego podejmowane po decyzji Szwajcarskiego Banku Centralnego o uwolnieniu kursu franka szwajcarskiego (CHF), ogłoszonej w dniu 15 stycznia 2015 r., powodującej wzrost wysokości rat kredytów hipotecznych w walucie szwajcarskiej, mają na celu ograniczenie negatywnych skutków wynikających ze zmiany kursu waluty szwajcarskiej na możliwość terminowej spłaty kredytów mieszkaniowych denominowanych w tej walucie przez polskich obywateli.

Jednym z działań restrukturyzacyjnych oferowanym klientom, którzy zaciągnęli walutowy kredyt hipoteczny na inwestycję lub pożyczkę zabezpieczoną hipotecznie, której celem jest zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych jest, w przypadku wyczerpania innych możliwości, częściowe umorzenie wierzytelności z tytułu kredytu mieszkaniowego, w tym jego części kapitałowej.

Ponadto w sytuacji utrzymywania się stopy referencyjnej na niskim poziomie występowały przypadki, w których kredytodawca naliczał ujemne oprocentowanie kredytu. Ze zjawiskiem tym mamy do czynienia w sytuacji, gdy stosowana przez instytucje kredytowe w ramach umów zawieranych z odbiorcami swych usług stopa procentowa, będąca rynkowym wyznacznikiem kosztu udostępnionego kapitału, kształtuje się na poziomie poniżej zera. W wyniku uwzględnienia takiej wartości przy obliczeniu oprocentowania kredytu otrzymujemy rezultat ujemny, co de facto oznacza, że kredytobiorca nie tylko nie jest zobowiązany do zwrotu odsetek, ale również obniżana jest jego rata kapitałowa. W takim przypadku, tj. na skutek zapłaty kwoty kredytu poniżej jego nominalnej wartości (kwoty przypadającej na spłatę kredytu) po stronie kredytobiorcy powstaje przychód (dochód) podlegający opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Celem rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. jest wyłączenie takiego przychodu (dochodu) spod opodatkowania podatkiem dochodowym w drodze zaniechania poboru podatku dochodowego od tak określonego dochodu (przychodu) kredytobiorców.

Upływ terminu obowiązywania rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r., pozostającego w mocy do dnia 31 grudnia 2026 r., rodziłby na gruncie ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, zwanej dalej „ustawą PIT", konieczność uwzględnienia przychodu w wyniku podatkowym w związku z umorzeniem przez bank wierzytelności z tytułu kredytu lub pożyczki spełniających warunki uznania ich za kredyt mieszkaniowy. Przychodem dla kredytobiorców byłaby wówczas kwota umorzonego zobowiązania kredytowego wraz z wymagalnymi odsetkami, stanowiąca przychód z innych źródeł, o którym mowa w art. 20 ust. 1 ustawy PIT, powstający w dniu jego umorzenia. Przychód ten podlega opodatkowaniu na ogólnych zasadach, według obowiązującej skali podatkowej, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy PIT. Analogicznie, w odniesieniu do ujemnego oprocentowania, w sytuacji zapłaty kredytu poniżej istniejącego zobowiązania (należności głównej), powstaje przychód z innych źródeł, podlegający opodatkowaniu według skali podatkowej.

W konsekwencji na banku ciążyłby obowiązek sporządzenia informacji PIT-11 (informacja o wysokości przychodów uzyskanych w roku podatkowym) i przesłania jej podatnikowi oraz właściwemu dla podatnika urzędowi skarbowemu w terminie i na zasadach określonych w art. 42a i art. 42g ustawy PIT. Podatnik, któremu bank umorzył kwoty wierzytelności z tytułu kredytu, byłby natomiast obowiązany do uwzględnienia takiego przychodu w zeznaniu

podatkowym składanym za rok, w którym go uzyskał, i obliczenia należnego podatku od łącznej sumy dochodów.

Jednakże pozostaje zasadne, aby decyzje kredytodawców o częściowym umorzeniu spłaty kredytu lub pożyczki, nie wiązały się dla kredytobiorców z koniecznością opodatkowania dochodu uzyskanego z tytułu tego umorzenia. Skoro bowiem kredytobiorcy napotykali trudności w regulowaniu zobowiązań wobec podmiotu udzielającego kredytu, tym bardziej mogą mieć trudności w zapłaceniu podatku dochodowego od osób fizycznych należnego z tytułu otrzymania przysporzenia majątkowego w postaci umorzenia tych zobowiązań. Nie bez znaczenia jest również fakt, że część kredytobiorców toczy spory sądowe z bankami zarzucając abuzywność klauzul indeksacyjnych przy hipotecznych kredytach mieszkaniowych denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej. Opodatkowanie umarzanych kredytobiorcom kwot w sytuacji, gdy dochodzą oni przed sądami nieważności zawartych przez nich umów (częściowej lub całkowitej), czyli podważają zasadność wymagalności tych kwot, budziłoby zatem istotne kontrowersje.

Opowiadając się za potrzebą przedłużenia obowiązywania rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. ZBP, podobnie jak w poprzednich latach zaznaczył, że uzyskane przez kredytobiorców umorzenia kredytu będzie stanowiło dla tej grupy realną, wymiernie poprawiającą jej położenie korzyść, wyłącznie w sytuacji, jeśli działania instytucji finansowych zmierzające do ułatwienia spłaty zadłużenia kredytobiorcom spotkają się z synergiczną reakcją ze strony państwa. W tym kontekście ZBP podkreślił, iż przedłużenie skutków prawnych aktualnie obowiązującego rozporządzenia koreluje ze względami leżącymi u podstaw uruchomienia przez Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego w grudniu 2021 r. programu zawierania ugód. Zaproponowany przez ww. organ program polubownego rozwiązywania sporów polega na „odtworzeniu" ekonomiki historycznego kredytu złotowego (utrzymanie umowy w mocy z konwersją na PLN i zastosowaniem oprocentowania WIBOR + marża). Z prawnego punktu widzenia ugoda polegałaby na częściowym zwolnieniu z długu kredytobiorcy w trybie art. 508 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks cywilny.

Zarówno ZBP, jak i Urząd Komisji Nadzoru Finansowego zgodnie wskazują, że zaniechanie poboru podatku od kwot umorzonych w ramach zawartych ugód stanowi silny bodziec skłaniający obie strony kredytowych umów walutowych do skorzystania z tego instrumentu na warunkach zaproponowanych przez Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego. Co za tym idzie, brak przedłużenia obowiązywania przedmiotowego rozporządzenia mógłby znacznie ograniczyć zainteresowanie instytucji oferujących kredyty na cele mieszkaniowe, jak i klientów tych instytucji, w poszukiwaniu konsensusu w postaci przewalutowania w drodze ugody umowy kredytowej.

Rozwiązanie problemu kredytów frankowych pozostaje istotnym wyzwaniem dla państwa polskiego. W świetle stanowiska Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego *co do kierunków rozstrzygnięcia zagadnień prawnych przedstawionych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dotyczących hipotecznych kredytów mieszkaniowych denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej*[2] polubowne rozwiązywanie sporów związanych z walutowymi

[2] Stanowisko opublikowano na stronie:
https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Stanowisko_UKNF_dla_SN_ws_kredytow_FX_74047.pdf

kredytami mieszkaniowymi jest narzędziem optymalnym. Jak wskazał Urząd Komisji Nadzoru Finansowego kierunek ten jest zgodny z rekomendacjami Narodowego Banku Polskiego[3], a także z założeniami polityki makroostrożnościowej realizowanej przez Komitet Stabilności Finansowej oraz Ministerstwo Finansów. Podejmowane na szczeblu centralnym działania zmierzające do stworzenia dla stron umów kredytowych uwarunkowań prawnych sprzyjających zawieraniu ugód, będą bardziej skuteczne, jeśli umożliwi się dalsze wykorzystanie instrumentów fiskalnych do podtrzymania zainteresowania kredytobiorców i kredytodawców dedykowanym dla nich rozwiązaniem.

Powyższe argumenty skłoniły Ministra Finansów i Gospodarki do przedłużenia obowiązywania rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. i zastosowanie go do dochodów (przychodów) uzyskanych od dnia 1 stycznia 2027 r. do dnia 31 grudnia 2028 r.

Jednocześnie niezbędne jest dalsze istnienie zachęt dla kredytodawców do podejmowania działań zmierzających do umarzania wierzytelności osobom fizycznym z tytułu udzielonych im kredytów mieszkaniowych. Stąd proponuje się podtrzymanie funkcjonującego na podstawie rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. zaniechania poboru podatku dochodowego od osób prawnych, od dochodów stanowiących równowartość umorzonych wierzytelności z tytułu kredytów, od tej części kapitału, od której następuje zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób fizycznych na podstawie niniejszego rozporządzenia.

Rozwiązanie to miałoby zastosowanie do podatników podatku dochodowego od osób prawnych, których działalność podlega nadzorowi państwowego organu nadzoru nad rynkiem finansowym, uprawnionych do udzielania kredytów na podstawie odrębnych ustaw regulujących zasady ich funkcjonowania. Projektowana regulacja dotyczyłaby więc takich sytuacji, w których podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych umarzaliby osobom fizycznym wierzytelności z tytułu zabezpieczonych hipotecznie kredytów lub pożyczek, na podstawie zawieranych ugód.

Podkreślenia wymaga, że umorzenia kredytów dotyczą zwykle części stanowiącej dla banku dodatnie różnice kursowe między wartością ustaloną w oparciu o historyczny kurs danej waluty obcej względem złotego z dnia udzielenia lub uruchomienia kredytu a kursem na dzień zawarcia ugody (umorzenia), które zostały przez banki uwzględnione w podstawie opodatkowania jako przychody podlegające opodatkowaniu na zasadach przewidzianych w art. 9b ust. 1 pkt 2 i ust. 2 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych.

Stąd też w celu zachęcenia kredytodawców do pomocy kredytobiorcom przez umorzenie kredytu, proponuje się utrzymanie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób prawnych, określonego w § 1 i § 2 obowiązującego rozporządzenia. Wzorem uprzednio wydanych rozporządzeń aktualne pozostanie zastrzeżenie, że zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób prawnych nie ma zastosowania do dochodów odpowiadających kwocie wierzytelności pomniejszających w jakiejkolwiek formie przychód, dochód, podstawę opodatkowania lub podatek podmiotu udzielającego kredytu mieszkaniowego lub umarzającego kwoty wierzytelności z tytułu kredytu mieszkaniowego, z wyjątkiem rezerw i

[3] Raport o stabilności systemu finansowego. Czerwiec 2022, Narodowy Bank Polski, Warszawa, 2022, s. 10, 39

odpisów utworzonych na te wierzytelności, które zostały rozwiązane w związku z umorzeniem i w następstwie ich rozwiązania ustalony został przychód do opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych.

Przedłużenie obowiązywania rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. zwolni kredytobiorców, będących osobami fizycznymi, z obowiązku zapłaty podatku dochodowego od osób fizycznych zarówno od umorzonych przez bank kwot z tytułu zaciągniętego kredytu lub kilku kredytów mieszkaniowych (jeśli kredyty dotyczą, co do zasady, jednej inwestycji mieszkaniowej oraz nie skorzystano z zaniechania poboru podatku od kwot umorzenia kredytu przeznaczonego na inną inwestycję mieszkaniową), jak również od przychodu z tytułu spłaty kwoty kredytów mieszkaniowych poniżej jego wartości nominalnej w związku z zastosowaniem ujemnego oprocentowania.

Tym samym przedłużenie obowiązywania rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. oznaczać będzie dla kredytodawców dalszy brak obowiązku sporządzania i przekazywania, uprawnionym do zaniechania kredytobiorcom i właściwym dla nich urzędom skarbowym, informacji PIT–11 o wysokości uzyskanego przez kredytobiorcę przychodu z innych źródeł.

Zarazem należy zaznaczyć, że utrzymywane w mocy rozporządzenie z dnia 11 marca 2022 r. obejmuje zakresem przedmiotowym formalne umorzenie kwot wierzytelności z tytułu kredytu mieszkaniowego, w szczególności na podstawie ugody. Rozporządzenie to nie odnosi się do zmniejszenia salda kredytu w formie innej niż umorzenie wierzytelności z tytułu kredytu, tj. np. na podstawie niebędącego ugodą porozumienia z bankiem o przewalutowaniu kredytu po kursie akceptowalnym dla kredytobiorcy. Ponadto korzystny dla klienta banku wyrok sądu nie zawsze musi prowadzić wprost do umorzenia wierzytelności (w porozumieniu stron zawartym w wyniku wyroku może dochodzić do sytuacji, w których zobowiązanie zostanie określone w sposób zgodny z prawem, powodując faktyczne zmniejszenie zobowiązania klienta w stosunku do pierwotnej umowy kredytu). Rozporządzenie z dnia 11 marca 2022 r. nie odnosi się również do kwot zwróconych kredytobiorcy (który to zwrot może nastąpić, w zależności od konkretnego stanu faktycznego, obok umorzenia albo w miejsce umorzenia). Jednakże dla części kredytobiorców – osób fizycznych, które z powyższych powodów nie będą uprawnione do zaniechania na podstawie niniejszego rozporządzenia – mogą istnieć inne podstawy, aby stwierdzić, że przychód (dochód) nie powstaje w oparciu o zasady ogólne. W wielu takich sytuacjach bowiem, w szczególności w przypadku kredytów udzielonych przed 15 stycznia 2015 r., uzasadnione może być powołanie się na wcześniejsze klauzule abuzywne zawarte w umowie kredytowej, których stosowanie prowadziło do zawyżania wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu oraz na konieczność przywrócenia stanu zgodnego z prawem, który nie powinien generować, co do zasady, przychodu na gruncie podatku dochodowego od osób fizycznych. Sytuacje te powinny być każdorazowo rozpatrywane pod kątem konkretnych okoliczności faktycznych.

Proponuje się, aby zmiana rozporządzenia z dnia 11 marca 2022 r. weszła w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia, czego rezultatem będzie przedłużenie zaniechania poboru podatków od dochodów (przychodów) uzyskanych do dnia 31 grudnia 2028 r., w miejsce przewidzianego dotychczasowym kształtem tego rozporządzenia odstąpienia od poboru podatku względem dochodów bądź przychodów powstałych do dnia 31 grudnia 2026 r. Wejście

w życie rozporządzenia z dniem następującym po dniu ogłoszenia nie narusza zasady demokratycznego państwa prawnego. Spełnione bowiem zostały przesłanki, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461, z późn. zm.). Zmiana rozporządzenia z dnia z dnia 11 marca 2022 r. stanowi rozwiązanie korzystne i istotne dla podatników, zatem powinna ona wejść w życie niezwłocznie, bowiem przyczyni się to do zwiększenia pewności stanu prawnego.

Stosownie do postanowień art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa projekt rozporządzenia podlega udostępnieniu w Biuletynie Informacji Publicznej z chwilą jego przekazania do uzgodnień z członkami Rady Ministrów. Zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów z chwilą skierowania do uzgodnień, konsultacji publicznych oraz opiniowania projektu rozporządzenia projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

Materia objęta projektem rozporządzenia pozostaje w gestii państw członkowskich i nie podlega harmonizacji.

Projekt rozporządzenia:

- nie zawiera norm technicznych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych, w związku z czym nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w tych przepisach;
- nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia, zgodnie z art. 2 ust. 1 decyzji Rady 98/415/WE z dnia 29 czerwca 1998 r. w sprawie konsultacji Europejskiego Banku Centralnego udzielanych władzom krajowym w sprawie projektów przepisów prawnych (Dz. Urz. WE L 189 z 03.07.1998, str. 42);
- nie stanowi pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej;
- nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej;
- nie wpływa na mikro-, małych i średnich przedsiębiorców;
- jest zgodny z przepisami ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

Stosownie do postanowień art. 4 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa projekt został ujęty w wykazie prac legislacyjnych projektów rozporządzeń Ministra Finansów i Gospodarki dla działów administracji rządowej budżet, finanse publiczne oraz instytucje finansowe – poz. 125/2026.